Het bevorderen en in stand houden van de waarden van de EU

SAMENVATTING VAN:

Artikel 2 van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU)

Artikel 7 VEU

Mededeling van de Commissie — Versterking van de rechtsstaat binnen de Unie: Een blauwdruk voor actie

WAT IS HET DOEL VAN DE ARTIKELEN 2 EN 7 VEU EN VAN DE MEDEDELING?

- Volgens **artikel 2** van het Verdrag betreffende de Europese Unie (**VEU**), is de Europese Unie (EU) gegrondvest op de volgende **waarden**: eerbied voor de **menselijke waardigheid**, **vrijheid**, **democratie**, **gelijkheid**, de **rechtsstaat** en **eerbiediging van de mensenrechten**, met inbegrip van de rechten van personen die tot minderheden behoren. Deze waarden hebben de EU-lidstaten gemeen in een samenleving die gekenmerkt wordt door **pluralisme**, **non-discriminatie**, **verdraagzaamheid**, **rechtvaardigheid**, **solidariteit** en **gelijkheid van vrouwen en mannen**. Op grond van artikel 49 VEU geldt als **voorwaarde** voor Europese landen die lid willen worden van de EU dat zij zich **verbinden** deze waarden uit te dragen. Het is ook een voorwaarde voor het handhaven van alle rechten en verplichtingen die voortvloeien uit de Verdragen en het internationaal recht.
- **Artikel 7 VEU** moet ervoor zorgen dat alle lidstaten de gemeenschappelijke waarden van de EU, met inbegrip van de **rechtsstaat**, eerbiedigen.
  - Het **preventiemechanisme** (artikel 7, lid 1 VEU) stelt de Raad van de Europese Unie in staat om de betrokken lidstaat een waarschuwing te geven voordat er daadwerkelijk een “ernstige schending” heeft plaatsgevonden.
  - Het **sanctiemechanisme** (artikel 7, lid 2 VEU) stelt de Raad in staat bepaalde rechten van de betrokken lidstaat die uit de

toepassing van de Verdragen voortkomen, met inbegrip van zijn stemrechten in de Raad, te schorsen. In dat geval moet de ernstige schending al enige tijd hebben geduurd.

- De mededeling bevat een reeks maatregelen om de rechtsstaat in Europa verder te versterken. Eerbiediging van de rechtsstaat is een eerste vereiste voor burgers om hun rechten op grond van het EU-recht te kunnen uitoefenen en voor het wederzijds vertrouwen tussen lidstaten.

KERNPUNTEN

Mededeling uit 2019

Een mededeling uit juli 2019 bevat de **blauwdruk voor actie** van de Europese Commissie: concrete initiatieven die berusten op drie pijlers.

- **Bevorderen van een rechtsstatelijke cultuur** door versterking van de samenwerking met de Raad van Europa, met inbegrip van de Commissie van Venetië en de Groep van Staten tegen Corruptie, en met andere internationale organisaties, zoals de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling.
- **Voorkomen van problemen met de rechtsstaat** door het opzetten van een **toetsingsproces voor de rechtsstaat**, met inbegrip van een **jaarverslag over de rechtsstaat** dat betrekking heeft op alle lidstaten (zie hierna).
- **Effectief reageren op schendingen van de rechtsstaat** door de **handhavingsbevoegdheden** van de Commissie — als hoedster van de Verdragen — volledig te blijven benutten, om eerbiediging van de vereisten van het EU-recht met betrekking tot de rechtsstaat te waarborgen. De Commissie zal een **strategische benadering van inbreukprocedures** inzake de rechtsstaat volgen, waarbij zij steeds wanneer dat nodig is, zal verzoeken om versnelde procedures en voorlopige maatregelen. Daarnaast zal zij actief de in de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Unie ontwikkelde normen bevorderen.

De mededeling bouwt voort op een in 2014 door de Commissie aangenomen **kader** voor het aanpakken van systemische bedreigingen voor de rechtsstaat binnen een lidstaat. Dit kader is een aanvulling op de inbreukprocedures die worden ingeleid wanneer EU-recht wordt geschonden en op de procedure uit artikel 7 VEU die, op zijn strengst, een **schorsing van het stemrecht** in de Raad mogelijk maakt in geval van een ernstige en voortdurende schending van de EU-waarden door een lidstaat. Het bepaalt ook hoe de Commissie een dialoog met de betrokken lidstaat aangaat om

escalatie van systemische bedreigingen voor de rechtsstaat te voorkomen. Bij het opstellen van haar beoordeling van de situatie kan de Commissie gebruikmaken van de deskundigheid van andere EU-instellingen en internationale organisaties.

Rechtsstaatmechanisme

In vervolg op de in 2019 uiteengezette blauwdruk, en in het kader van het **jaarlijkse toetsingsproces voor de rechtsstaat**, heeft de Commissie **jaarverslagen over de rechtsstaat** gepubliceerd in 2020, 2021 en 2022. Het doel van het toetsingsproces is de rechtsstaat in alle lidstaten te bevorderen en te voorkomen dat problemen ontstaan of verergeren. Elke verslag is opgebouwd rondom vier belangrijke elementen:

- **justitiële stelsels** (hun onafhankelijkheid, kwaliteit en efficiëntie);
- **het kader voor corruptiebestrijding** (wettelijke en institutionele opzet, preventie, repressieve maatregelen);
- **pluriformiteit en vrijheid van de media** (regelgevende instanties, transparantie inzake media-eigendom en overheidsinmenging, bescherming van journalisten); en
- **andere institutionele kwesties in verband met controles en waarborgen** (wetgevingsproces, onafhankelijke autoriteiten, toegankelijkheid, rechterlijke toetsing, maatschappelijke organisaties).

De verslagen bevatten ook een **hoofdstuk voor elke lidstaat**, met een analyse van nieuwe ontwikkelingen in de verslagperiode en de follow-up die is gegeven aan de in het voorgaande verslag genoemde uitdagingen en ontwikkelingen. In het verslag van 2022 heeft de Commissie voor het eerst aanbevelingen aan de lidstaten opgenomen.

ACHTERGROND

Zie voor meer informatie:

- Eerbiediging van de rechtsstaat (Europese Commissie)
- Over FRA (Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten).

BELANGRIJKSTE DOCUMENTEN

Geconsolideerde versie van het Verdrag betreffende de Europese Unie — Titel I — Gemeenschappelijke bepalingen — Artikel 2 (PB C 202 van 7.6.2016, blz. 17)

Geconsolideerde versie van het Verdrag betreffende de Europese Unie — Titel I — Gemeenschappelijke bepalingen — Artikel 7 (oud artikel 7 VEU) (PB C 202 van 7.6.2016, blz. 19-20)

Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Europese Raad, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio’s — Versterking van de rechtsstaat binnen de Unie: Een blauwdruk voor actie (COM(2019) 343 final van 17.7.2019)

GERELATEERDE DOCUMENTEN

Verslag van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio’s — Verslag over de rechtsstaat 2022 — Situatie op het gebied van de rechtsstaat in de Europese Unie (COM(2022) 500 final van 13.7.2022)

Verslag van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio’s — Verslag over de rechtsstaat 2021 — Situatie op het gebied van de rechtsstaat in de Europese Unie (COM(2021) 700 final van 20.7.2021)

Verslag van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio’s — Verslag over de rechtsstaat 2020 — Situatie op het gebied van de rechtsstaat in de Europese Unie (COM(2020) 580 final van 30.9.2020)

Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Europese Raad en de Raad — Verdere versterking van de rechtsstaat in de Unie — Stand van zaken en mogelijke volgende stappen (COM(2019) 163 final van 3.4.2019)

Geconsolideerde versie van het Verdrag betreffende de Europese Unie — Titel VI — Slotbepalingen — Artikel 49 (oud artikel 49 VEU) (PB C 202 van 7.6.2016, blz. 43)

Conclusies van de bijeenkomst van de Raad en de lidstaten in de Raad ter waarborging van de eerbiediging voor de rechtsstaat van 16 december 2014.

Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en de Raad — Een nieuw EU-kader voor het versterken van de rechtsstaat (COM(2014) 158 final van 11.3.2014)

Mededeling van de Commissie aan de Raad en het Europees Parlement over artikel 7 van het Verdrag betreffende de Europese Unie — Eerbiediging en bevordering van de waarden waarop de Unie is gegrondvest (COM(2003) 606 final, 15.10.2003)